

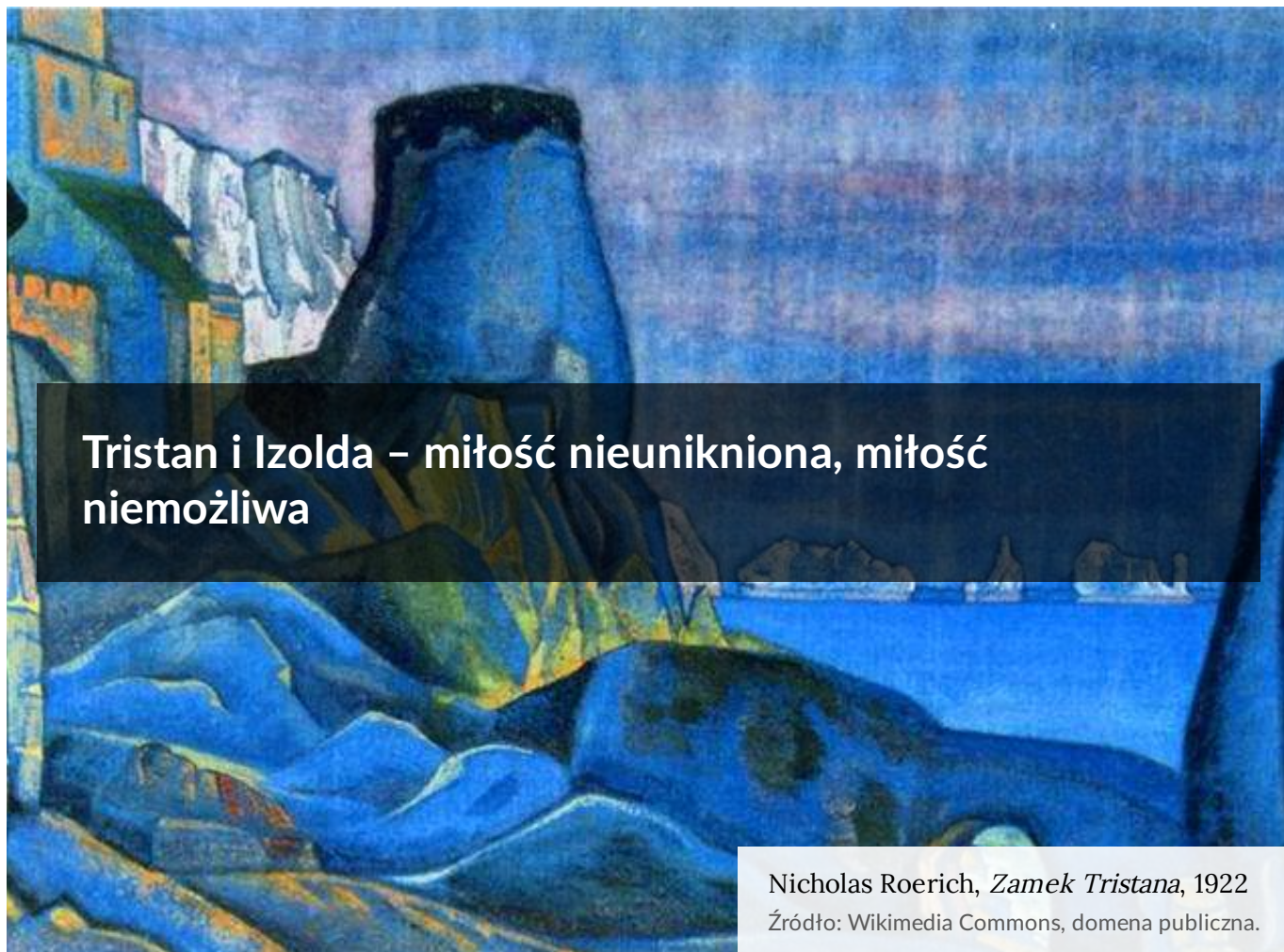

Tristan i Izolda – miłość nieunikniona, miłość niemożliwa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Agnieszka Fulińska, *Tristan i Izolda - miłość nieunikniona, miłość niemożliwa*.

Tristan i Izolda – miłość nieunikniona, miłość niemożliwa

Nicholas Roerich, *Zamek Tristana*, 1922
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Dlaczego najslawniejsi kochankowie świata musieli umrzeć? Czy tylko nieszczęśliwa miłość staje się legendą?

Miłość połączyła Tristana i Izoldę wbrew wszystkiemu i przeciw wszystkim. Już w chwili narodzin była skazana na klęskę, a mimo to przetrwała nawet śmierć. Co sprawia, że bohaterowie tej powstałej przed wiekami opowieści nadal są symbolem miłości, której nic nie pokona? Czy średniowieczny ideał miłości ma ponadczasową wartość?

Twoje cele

- Poznasz historię tragicznej miłości Tristana i Izoldy.
- Scharakteryzujesz motywy występujące w *Dziejach Tristana i Izoldy*.
- Przeanalizujesz, jak historia miłości Tristana i Izoldy funkcjonuje w innych tekstach kultury.

Przeczytaj

Tristan i Izolda – pełna cudów opowieść o miłości

„Panowie miłościwi, czy wola wasza usłyszeć piękną opowieść o miłości i śmierci?” – tak zaczyna się najsłynniejszy romans w dziejach literatury światowej, opowieść, która stała się modelem dla wszystkich pięknych i smutnych historii miłosnych. Jest to również opowieść-[archetyp](#), pełna motywów, do których nawiązania będą się pojawiały w całej historii kultury.

Polecenie 1

Zapoznaj się z zamieszczoną poniżej harmonią, która przedstawia motywy występujące w *Dziejach Tristana i Izoldy*. Przypomnij sobie inne teksty kultury, w których pojawiają się te motywy.

Podobnie jak w przypadku wielu opowieści średniowiecznych, nie istnieje jedna (autorska) wersja dziejów Tristana i Izoldy. Książka, którą współcześnie czytamy, to [kompilacja](#) wielu utworów dokonana przez Josepha Bédiera w 1900 r. Opowieść ta należy do cyklu legend arturiańskich, a więc opowieści o królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu. Jednym z nich był właśnie Tristan. Dzieje miłości jego i Izoldy nie są jednak bezpośrednio związane z najważniejszym wątkiem arturiańskim.

Arthur Rackham, *Król Artur po raz pierwszy wyciąga z pochwy swój miecz Excalibur*, XX w.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

archetyp

(gr. *arche* – początek, *typos* – typ) – pierwowzór postaci, zdarzenia, motywu, symbolu lub schematu; np. archetypem motywu *homo viator* (człowieka podróżnika, wędrowca) jest mitologiczny Odyseusz

chansons de geste

(fr. pieśni o czynach) – starofrancuskie poematy epickie z XI–XIII wieku, w których opiewano wydarzenia historyczne lub legendarnych bohaterów, np. *Pieśń o Rolandzie*

etos rycerski

(gr. *ēthos* – obyczaj) – zbiór norm moralnych oraz obyczajowych, których przestrzeganie było warunkiem przynależności do stanu rycerskiego, np.: rycerz powinien być dobrze urodzony, nie może zhanbić się tchórzostwem, musi być bezwzględnie wierny zobowiązaniom podjętym w stosunku do równych

i wyższych od siebie stanem, powinien pomścić każdą krzywdę lub zniewagę wyrządzoną jemu lub bliskim mu osobom

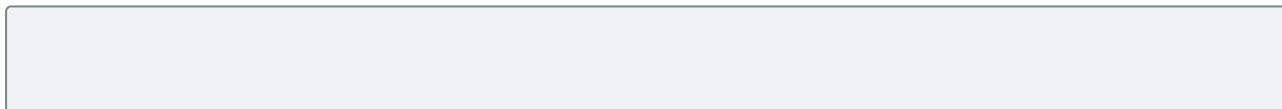
kompilacja

(łac. *compilatio* – rabowanie) – utwór będący połączeniem fragmentów innych utworów

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka i wyjaśnij metaforę choroby, którą określa się miłość Tristana i Izoldy.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/Pn64JAzsu>

Agnieszka Fulińska

Tristan i Izolda – miłość nieuknikniona, miłość niemożliwa

Jest jednak coś jeszcze - wspomnieliśmy już o średniowiecznym kodeksie feudalnym. Najważniejszym przykazaniem rycerza, tym, co określało jego honor, była wedle tego etosu wierność panu lennemu, zdrada zaś - najcięższym przewinieniem. Tristan popełnił wobec swojego króla zdradę i za to zgodnie z kodeksem musi ponieść karę. Dzięki przebaczeniu uzyskanemu od króla po śmierci może zostać opiewanym bohaterem, nie będzie ciążyć na nim piętno zdrajcy. Podobną sytuację znamy ze współczesnego eposu, jakim jest *Władca Pierścieni* Tolkiena. Tym, który popełnia tam wykroczenie przeciwko rycerskiemu kodeksowi, jest rycerz Boromir. Skuszony przez potęgę Pierścienia, podnosi rękę na towarzysza, najważniejszego uczestnika wyprawy. Winę tę odkupi następnie, ratując pozostałych hobbitów, ale zginie w ich obronie, ponieważ tego wymaga od błędzących bohaterów legenda i mit. Równie wysoką cenę za błędy i próbę walki z fatum płacili bohaterowie starożytnej tragedii greckiej. Niemniej jednak w *Dziejach Tristana i Izoldy* nie ma antycznego fatum - zamiast niego jest napój miłosny skazujący bohaterów na nieunikniony los. Jest to przeznaczenie, którego można było uniknąć, nie zostało bowiem przesądzone przez bogów i wyrocznie - gdyby nie nieuwaga Brangien, wszystko mogłoby się potoczyć inaczej, wtedy jednak nie byłoby materia dla legendy. Właśnie legendzie miłości Tristana i Izoldy poświęcona

jest minipowieść Andrzeja Sapkowskiego pt. *Maladie*. Jest to typowa dla tego autora próba zajrzenia pod podszewkę mitu, a zarazem obrona legendy i jej piękna. Akcja utworu dzieje się w ostatnich chwilach życia Tristana, który trawiony gorączką czeka na przybycie statku z Kornwalii. U jego boku czuwa niekochana żona - Iseult o Białych Dłoniach, na zamek przybywają również Branwen i Morholt, bohaterowie, którzy wedle różnych średniowiecznych wersji opowieści już nie żyją. Jeśli wierzyć „realistycznemu” wytłumaczeniu proponowanemu przez Sapkowskiego, oboje zostali uratowani (Morholt nie był śmiertelnie ranny, Branwen wyłowiono z morza), ale być może żyją, tylko w innej opowieści, tworzonej w *Maladie* po to, żeby uratować legendę Tristana i Izoldy. W *Maladie* dostajemy z jednej strony odartą z cudowności i niezwykłości wersję zdarzeń: napój miłosny nie jest w niej tym, co decyduje o uczuciu między bohaterami. Wedle tej wersji Tristan i Iseult zakochali się w sobie już w Irlandii i tylko powinność wobec władcy oraz miłość siostrzeńca do Marka sprawiły, że Tristan oddał ukochaną za żonę królowi. Z drugiej strony zaś pewne elementy historii są u Sapkowskiego piękniejsze, jak chociażby niespełniona, rozpaczliwa miłość Iseult o Białych Dłoniach do Tristana, jego cierpienie z powodu niemożności odwzajemnienia tego uczucia, wreszcie jej kłamstwo. W wersji kanonicznej Iseult o Białych Dłoniach ulega pokusie zazdrości i zemsty, zabija męża kłamstwem, nie mówi mu, że ukochana przybywa. W wersji Sapkowskiego jest dokładnie na odwrót: Iseult Złotowłosa najprawdopodobniej nie przybędzie (do końca nie dowiadujemy się, jaki jest kolor żągla), ale wiedzioną odruchem bezinteresownej miłości Iseult o Białych Dłoniach mówi Tristanowi, że żągiel jest biały - pozwala mu umrzeć z przeświadczeniem, że ukochana o nim nie zapomniała. Sapkowski ujmuje się zatem za tą bohaterką legendy, która została przez tradycję potraktowana najgorzej: przypisano jej rolę bezdusznej, mściwej egoistki. Zarazem zakończenie *Maladie* jest obroną tej upiękzonej legendy, w której kochankowie do końca pozostają sobie wierni i umierają niemalże w swoich objęciach. Do Bretanii przybywają bowiem wrogowie tworzenia mitu z cudzołożnej miłości, pragnący wymazać wszelkie jej ślady z pamięci ludzkiej. Przeciwno nim, jak się okazuje, zostali wezwani na powrót z legendy do życia świadkowie - Branwen i Morholt (Brangien i Morholt). Morholt pokonuje rycerzy i odjeżdża z Branwen: tych dwoje w „realnym” wymiarze opowieści połączyła miłość, która pozwoli istnieć legendzie, ponieważ będzie trwać nadal, przypominając o swoim najdoskonalszym, a zarazem najtragiczniejszym wzorcu. *Maladie* to po francusku choroba - a jako taka określana jest tu właśnie miłość Tristana i Izoldy, która przenosi się na kolejne

pokolenia zarówno zakochanych, jak i urzeczonych opowieścią o kochankach z Tintagelu.

Polecenie 2

Odpowiedz, jakie znasz inne nawiązania do opowieści o Tristanie i Izoldzie? Zanotuj swoje przykłady, określ temat tych dzieł/utworów, korzystając z różnych źródeł informacji.

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z grafiką interaktywną. Jakie ukryte w niej znaczenia można połączyć z historią o Tristanie i Izoldzie? Zapisz swoje wnioski.

1

Dekoracyjne tkaniny ścienne, zwane arrasami, swoją nazwę zawdzięczają miastu Arras w północnej Francji. Znajdował się tam ośrodek manufaktur produkujących gobeliny. Z niego pochodzi tkanina *Ofiarowanie serca*, ciesząca się światową sławą.

2

Dzieło zachwyca niezwykłą dekoracyjnością, symetrią kompozycji oraz sposobem ujęcia sceny spotkania kochanków. Na ciemnym tle artysta umieścił drzewa, mniejsze rośliny i zwierzęta.

3

Siedząca w błękitnej sukni dama trzyma w ręku sokoła, który podczas polowań pomagał łapać zwierzynę. Rycerz w czerwonej szacie podbitej gronostajem zbliża się eleganckim, wytwornym krokiem do ukochanej.

4

Niesie jej w darze serce – symbol swoich uczuć. Przedstawione obok zajęce oraz pies nasuwają skojarzenie, że nie jest to prawdziwe polowanie, że ma znaczenie przenośne – łowów miłosnych.

5

Dzieło Mistrza z Arras doskonale oddaje atmosferę świeckiej miłości w rycerskim duchu. Według jej zasad kochanek był niewolnikiem swojej damy, której wdzięk i urodę czynił przedmiotem uwielbienia. Wzniosła miłość przybierała w średniowieczu formę dworskiego ceremoniału. Arras ukazuje ideał miłości rycerskiej w tej epoce.

Mistrz szkoły z Arras, *Ofiarowanie serca*, ok. 1410

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 1

Rozpoznaj znaczenie symboli znajdujących się na arrasie.

pies

uczucia

niebieski kolor szat

szlachetność

zając

płodność, dobrobyt

jastrząb

szlachetne pochodzenie

serce

czystość, niewinność

płaszcz gronostajowy

wierność

Polecenie 2

Zapoznaj się z obrazem Salvadora Dalego zatytułowanym *Tristan i Izolda*. Zinterpretuj symboliczną wymowę dzieła. Zwróć uwagę na datę powstania obrazu.

Salvador Dalí, *Tristan i Izolda*, 1944

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 2

Wymyśl inny tytuł dla dzieła Salvadora Dalego. Odnieś się w nim do historii Tristana i Izoldy, ale w mniej oczywisty sposób niż oryginalny tytuł obrazu.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Tristan i Izolda – miłość nieunikniona, miłość niemożliwa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

IV. Samokształcenie.

1. Rozwijanie zainteresowań humanistycznych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

3) Dzieje Tristana i Izoldy (fragmenty);

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

9) rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

11) porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznaje historię tragicznej miłości Tristana i Izoldy,
- charakteryzuje motywy występujące w *Dziejach Tristana i Izoldy*,
- analizuje, jak historia miłości Tristana i Izoldy funkcjonuje w innych tekstach kultury.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- odwrócona klasa;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi, by zainteresowani uczniowie przypomnieli sobie utwory, które mogłyby stanowić muzyczną ilustrację do historii Tristana i Izoldy.

Faza wprowadzająca:

1. Wyświetlenie na tablicy tematu i celów zajęć oraz wspólne z uczniami ustalenie kryteriów sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel prosi, by uczniowie przypomnieli, czym jest motyw literacki. Następnie, na podstawie informacji z bloku tekstowego, uczniowie omawiają motywy, które pojawiły się w dziejach średniowiecznych kochanków.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie dzielą się na 8 grup, każda z nich będzie się zajmowała analizą jednego z motywów omówionych wcześniej. Zespoły mają za zadanie wskazać teksty kultury, w których pojawia określony motyw, np. motyw zemsty. Korzystając z różnych źródeł informacji, m.in. zbiorów on line muzeów polskich i światowych, uczniowie notują tytuł dzieła i autora oraz krótką charakterystykę wykorzystania motywu.
Po upływie ustalonego czasu liderzy prezentują efekty pracy swoich zespołów. Uczniowie notują najważniejsze informacje w zeszytach, np. w formie mapy myśli. Nauczyciel ocenia pracę grup.
2. Polecenia i ćwiczenia z sekcji „Ilustracja interaktywna” uczniowie wykonują indywidualnie. W pracy towarzyszy im muzyka ilustracyjna przygotowana przez zainteresowaną osobę w domu.
Później uczniowie porównują swoje interpretacje dzieł, dyskutują i wymieniają się opiniami.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytanie podsumowujące: dlaczego historia Tristana i Izoldy jest inspiracją dla tak wielu twórców? Uczniowie odpowiadają, wykorzystując wiedzę zdobytą podczas lekcji.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Zapoznaj się z audiobookiem zamieszczonym w e-materiale i wyjaśnij metaforę choroby, którą określa się miłość Tristana i Izoldy.

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Ryszard Nycz, *Wykładowi intertekstualności*, w: *Metodyka literatury*, tom 2, wybór i oprac. J. Pachecka, A. Piątkowska, K. Sałkiewicz, Warszawa 2002.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialne „Audiobook” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.